

УДК 339.92:330.3(477)

<https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2020.1.2.7>

Л.М. НАУМОВА

Херсонський національний технічний університет

ORCID: 0000-0002-1869-1976

ПРИНЦИПИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

Метою статті є дослідження сучасних теоретичних підходів до проблем створення її діяльності ТНК в сучасних умовах національної та світової економіки

Досліджено транснаціональні корпорації, які є основними суб'єктами у сучасному світовому господарстві, визначено їх особливості та роль в міжнародному виробництві. Розглянуто проблеми входження міжнародних корпорацій у виробничі процеси українських підприємств. Визначено нормативно-правові засади діяльності транснаціональних корпорацій в Україні.

Визначено фактори, що зумовлюють успіх діяльності транснаціональних корпорацій: достовірна поінформованість про кон'юнктуру товарних, валютних й фінансових ринків завдяки філіям у різних країнах; постійне забезпечення досвіду міжнародного менеджменту транснаціональних корпорацій щодо підтримання їх високої репутації; постійний контроль всіх елементів організаційної структури транснаціональних корпорацій з метою зростання активів компанії і диверсифікації її діяльності; використання механізмів фінансування комерційних і фінансових інститутів приймаючих країн; забезпечення своїх потреб природними ресурсами приймаючої держави.

Запропоновано державні регуляторні заходи щодо обмеження або заборону вкладення іноземних інвестицій в пріоритетні галузі України виходячи з вимог забезпечення національної безпеки. Обґрунтовано необхідність застосування протекціоністських механізмів у регулюванні діяльності транснаціональних корпорацій. Ключові засади протекціонізму повинні бути реалізовані у регулятивних документах, що регламентують діяльність міжнародних корпорацій: участь держави в управлінні економікою; державне регулювання зовнішньої торгівлі з метою забезпечення позитивного балансу експорту/імпорту; збільшення багатства країни.

Створення транснаціональних корпорацій з українським капіталом дозволить захистити національні економічні і політичні інтереси, сприятиме подальшому розвитку національного господарства, інтернаціоналізації виробництва і капіталу, інтеграції України у світову економічну систему, її активну участь у глобальних трансформаційних процесах.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, міжнародні економічні зв'язки, протекціоністські механізми, стратегічні перспективи, державне регулювання.

Л.Н. НАУМОВА

Херсонский национальный технический университет

ORCID: 0000-0002-1869-1976

ПРИНЦИПЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТНК В УКРАИНЕ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ИНТЕРЕСОВ

Целью статьи является исследование современных теоретических подходов к проблемам создания и деятельности ТНК в современных условиях национальной и мировой экономики.

Исследованы транснациональные корпорации, которые являются основными субъектами в современном мировом хозяйстве, определены их особенности и роль в международном производстве. Рассмотрены проблемы вхождения международных корпораций в производственные процессы украинских предприятий. Определены нормативно-правовые основы деятельности транснациональных корпораций в Украине.

Определены факторы, обуславливающие успех деятельности транснациональных корпораций: достоверная осведомленность о конъюнктуре товарных, валютных и финансовых рынков благодаря филиалам в разных странах; постоянное обеспечение опыта международного менеджмента транснациональных корпораций по поддержанию их высокой репутации; постоянный контроль всех элементов организационной структуры транснациональных корпораций с целью роста активов компании и диверсификации ее деятельности; использование механизмов финансирования коммерческих и финансовых институтов принимающих стран; обеспечение своих потребностей природными ресурсами принимающего государства.

Предложены государственные регуляторные меры по ограничению или запрету вложения

иностранных инвестиций в приоритетные отрасли Украины исходя из требований обеспечения национальной безопасности. Обоснована необходимость применения протекционистских механизмов в регулировании деятельности транснациональных корпораций. Ключевые принципы протекционизма должны быть реализованы в регулятивных документах, регламентирующих деятельность международных корпораций: участие государства в управлении экономикой; государственное регулирование внешней торговли с целью обеспечения положительного баланса экспорта/импорта; увеличение богатства страны.

Создание транснациональных корпораций с украинским капиталом позволит защитить национальные экономические и политические интересы, способствовать дальнейшему развитию национального хозяйства, интернационализации производства и капитала, интеграции Украины в мировую экономическую систему, ее активное участие в глобальных трансформационных процессах.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, международные экономические связи, протекционистские механизмы, стратегические перспективы, государственное регулирование.

L.M. NAUMOVA

Kherson National Technical University

ORCID: 0000-0002-1869-1976

REGULATION'S PRINCIPLES OF TNC ACTIVITIES IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF SUPPORT OF THE NATIONAL ECONOMIC INTERESTS

The purpose of the article is investigation of the modern theoretical approaches to the problems of TNCs creation and activity in the modern conditions of national and world economy.

The transnational corporations, which are the main subjects in the modern world economy, are investigated and determined their peculiarities and role in an international production. The problems of entry of the international corporations into the production processes of the Ukrainian enterprises are considered. The legal framework of activity of the multinational corporations in Ukraine is defined.

The factors that determine the success of the transnational corporations are identified: reliable knowing of the commodity, currency and financial markets due to the branches in the different countries; permanent support of the experience of international management of the multinational corporations in maintaining their high reputation; permanent control of all elements of the organizational structure of the multinational corporations in goal to grow the assets of the company and diversify its activities; use of financing mechanisms for host countries' commercial and financial institutions; support its needs with the natural resources of the receiving country.

There are proposed the state regulatory measures of restriction or prohibition of the foreign investment in priority sectors of Ukraine, which are based on national security requirements. The necessity to apply of the protectionist mechanisms in regulating the activities of transnational corporations are substantiated. The basic principles of protectionism which must be implemented in the regulatory documents of regulation the activities of the international corporations: the state's participation in the management of the economy; government regulation of a foreign trade in order to support a positive export/import balance; increasing the country's wealth.

Creation of the multinational corporations with Ukrainian capital will let to protect the national economic and political interests, will promote further development of national economy, internationalization of production and capital, Ukraine's integration into the world economic system, its active participation in global transformation processes.

Keywords: transnational corporations, international economic relations, protectionist mechanisms, strategic perspectives, state regulation.

Постановка проблеми

Пожвавлення економіки України не можливе без наповнення сфери виробництва реальним капіталом. Для кардинального вирішення питання активізації інвестиційної діяльності необхідні заходи щодо вирішення проблем забезпечення макроекономічної стабільності та інтеграції національного господарства в світову економічну систему. Для України з її великими на сьогодні темпами спаду економіки ця проблема надзвичайно складна.

Обґрунтований вибір стратегії держави, направлений на раціональне використання ресурсів України і доцільний зважений процес відкриття кордонів спонукає науковців визначати що прогноз економічного зростання буде позитивним. Міжнародні економічні зв'язки є фактором зростання економіки держави і, що дуже важливо, сприяють інтенсифікації розвитку інтеграційних процесів в світовому економічному просторі. Щодо діяльності ТНК на території України та форм її здійснення, слід відзначити, що законодавством на території нашої країни для них встановлено національний режим

інвестиційної та іншої господарської діяльності. Законами України можуть визначатися території, на яких діяльність структурних підрозділів ТНК та підприємств з іноземними інвестиціями обмежуються або забороняються, виходячи з вимог забезпечення національної безпеки. Роль ТНК в економіці української держави обумовлюється посиленням процесу регулювання та відповідності державних органів за стан та розвиток розташованого в країні закордонного суб'єкта господарської діяльності. Отже, актуальним науковим завданням є дослідження проблем створення ТНК або підрозділів ТНК на території України з урахуванням вимог національної безпеки та застосування елементів політики протекціонізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Різні аспекти проблематики активізації міжнародних економічних відносин займають одне з основних місць у літературі з питань теорії і практики міжнародних господарських зв'язків. Важливе для теми дослідження мають роботи вітчизняних і закордонних учених [1-5], науковими дослідженнями яких охоплено більшість питань формування механізмів розвитку міжнародних економічних зв'язків на основі іноземних інвестицій та гарантій їх здійснення. Втім, вивчення проблеми не можна вважати всебічним. Недостатньо опрацьованими залишаються питання ролі політики протекціонізму у визначенні шляхів інтеграції українських підприємств у світовий економічний простір.

Формулювання мети дослідження

Метою статті є дослідження сучасних теоретичних підходів до проблем створення й діяльності ТНК в сучасних умовах національної та світової економіки.

Викладення основного матеріалу дослідження

Трансформації економічного внутрішнього та зовнішнього ринкового середовища пов'язані з умовами конкуренції за доходи споживачів, які набувають все більш жорсткого характеру. Неприятливі для вітчизняних виробників умови розвитку сформували позицію бізнесу – виживає найбільш фінансово сильний конкурент, що стає рушійною силою економічного розвитку. Нажаль, соціальні та екологічні позиції мають лише другорядне значення у розвитку національного господарства.

Підприємства в сьогоденних умовах економіки України використовують різні механізми створення інтегрованих організаційних структур, які використовують партнерські відносини з метою підвищення конкурентоспроможності продукції й підприємства. Цей процес прискорюється в результаті світових трансформаційних змін. В Україні, безумовно, трансформація системи господарювання пов'язана із процесом становлення і розвитку великого, інтегрованого в світову економіку, бізнесу. Недооцінка загальної ролі цього організаційного напрямку економіки державою та науковцями зумовлює складність та суперечливість розвитку господарської системи України в цілому. Світовий досвід показує, що причиною загострення багатьох економічних і соціальних проблем є криза управління і насамперед непослідовність політики та відсутність науково обгрунтованої стратегії соціально-економічного розвитку країни та її галузей [6].

Для підтвердження високого значення процесу інтеграції у багатьох наукових роботах вчені вказують, що формування великих об'єднань конкурентів-партнерів дозволяє взаємно збагачувати один одного новітніми науково-технічними досягненнями, активізувати пошук нових шляхів підвищення якості товарів, вирішувати проблеми ресурсозбереження та екології виробництва, зміцнювати фінансову систему виробництва [7]. Реальний шлях стабілізації і розвитку економіки країни, що підтверджують дослідження процесів функціонування, як окремих підприємств, так і комплексів виробництва [8], вимагає системного підходу, що повинен охоплювати напрямки: відродження виробництва, створення нових робочих місць та формування умов забезпечення економічного зростання. Розвиток процесу інтеграції бізнес-суб'єктів у великі об'єднання забезпечує значну концентрацію матеріальних ресурсів, інтелектуального потенціалу, обгрунтовану спеціалізацію й диверсифікацію, можливість постійного впровадження високоякісних інноваційних проектів у виробництво.

Важливість розуміння необхідності інтеграції у світовий економічний простір пов'язано із процесом підвищення рівнів управління якістю товару та якістю організацій до світових стандартів. Ми підкреслюємо, що управління якістю повинно стати філософією сучасного організаційного процесу українського виробництва щодо загальної якості, що передбачає тісну взаємодію кожної ланки виробничого суб'єкта і вільний вихід підприємства в світову економічну систему.

У розумінні дослідників [2,9] найважливішими елементами розвитку світової економіки і міжнародних економічних відносин є «багатонаціональні фірми (multinational firms – MNF)» і «багатонаціональні корпорації (multinational corporation MNC)», тобто об'єднання міжнародні, глобальні, наднаціональні та інші, що підтверджено фактами їх успішної діяльності. В науковій літературі найбільш розповсюджений термін «транснаціональні корпорації» (transnational corporation – TNC), який визначає об'єднання виробництв або об'єктів обслуговування за межами країни, якій належить головне підприємство корпорації [10].

З нашої точки зору, пошук та вибір стратегічних підходів та стимулювання складових економіки України визначає необхідність досконального вивчення діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК)

і напрацьованого іноземного досвіду соціально-економічного розвитку для активізації інтеграції українських підприємств в сферу міжнародних економічних відносин.

Відомо, що економічний комплексний механізм діяльності ТНК базується на урахуванні різниці в умовах економічної діяльності в країнах, де діють операційні системи ТНК. Ми вважаємо, що в його основу закладаються ті механізми, що забезпечують досягнення цілей міжнародного об'єднання. Найбільш вагомими складовими слід визначити податкові умови, управління фінансовими потоками, міжнародне позиціонування активів ТНК, ціни транзакцій між філіями ТНК за межами країни. Необхідність використання цих складових господарського механізму обумовлено тим, що іноземні та національні фірми знаходяться у нерівних умовах.

Слід визначити, що пріоритети та доцільність прямого іноземного інвестування ТНК має можливість визначити завдяки великій мережі філій і відділень в багатьох країнах, що займаються виробництвом і реалізацією товарів. Прямі іноземні інвестиції мають переваги в часі, вони є довгостроковими, що дає можливість ТНК аналізувати і контролювати в часі закордонну діяльність господарського суб'єкту у напрямі забезпечення та збільшення прибутку від ведення свого бізнесу. З огляду на це, необхідно всебічно зважувати переваги та недоліки входження в економіку країни іноземного капіталу й можливі наслідки та напрями удосконалення форм менеджменту в управлінні інвестиційною діяльністю.

Узагальнено міжнародні фірми, в тому числі ТНК, можна представити гігантськими комплексами, які не тільки виробляють товари в більш ніж одній країні, але й мають потужні науково-дослідні центри щодо інноваційного забезпечення виробництва та реалізації продукції. Тобто транснаціональними корпораціями обґрунтовано контролюються виробництва або об'єкти обслуговування дохідних ніш бізнесу за межами країни і у різних країн світу. Ці глобальні об'єднання перетворюють світову економіку в напрямку своєї політики і фінансової стратегії міжнародного виробництва. На основі науково сформованого корпорацією механізму прийняття управлінських рішень використовуються ресурси країни і поширюється вплив великих корпорацій на стратегічний розвиток країни з можливістю, як ми вважаємо, вимушеної зміни структури економіки країни, яка дала згоду на входження в її економіку крупних підрозділів ТНК.

Виходячи з цих позицій, можна визначити, що ТНК формують сучасний і майбутній світовий політичний процес і майбутню структуру світового виробництва та сфери послуг тому, що ТНК формується за аналогом держави, тобто є міні-моделлю держави в міжнародному просторі. Економічний потенціал ТНК можна порівняти з державним, однак це недержавна, наднаціональна діяльність. Міжнародні зв'язки і відносини ТНК мають наддержавні та наднаціональні характеристики, в основі яких власна фінансова стратегія.

Успіх діяльності ТНК ми визначаємо такими вагомими факторами як: достовірність поінформованість про кон'юнктуру товарних, валютних й фінансових ринків завдяки філіям у різних країнах; постійне забезпечення досвіду міжнародного менеджменту ТНК щодо їх високої репутації; постійне пильне контролювання всіх елементів організаційної структури ТНК з метою зростання активів компанії і диверсифікації її діяльності; використання механізмів фінансування комерційних і фінансових інститутів приймаючих країн; забезпечення своїх потреб природними ресурсами приймаючої держави.

Інтерес представляє так звана комплексна стратегія ТНК, яка формується на об'єднаному підході, що передбачає оптимальний результат для всього комплексу. Вона заснована на координації виробничої й фінансової діяльності всіх структурних елементів ТНК, тобто закордонних філій й дочірніх фірм.

Процес інтернаціоналізації факторів виробництва в системі міжнародного господарства забезпечує вивезення капіталу. ТНК, як могутні фінансово-промислові об'єднання вдало використовують умови загострення кризових явищ в світовій економіці.

Взаємопроникнення і впровадження фінансового капіталу у ці періоди дає високі прибутки для ТНК, але економічні наслідки входження капіталу в момент кризи для приймаючої країни має дискусійний характер. Під час обговорення різних аспектів міжнародних інвестиційних процесів значна кількість дослідників вважає, що потрібно глибоко вивчати схеми капіталізації і особливо на кінцевих стадіях реалізації міжнародних інвестицій, де реально визначається «залежність» державного управління приймаючої країни від фактичного і майбутнього впливу інвестицій ТНК [3].

Ми вважаємо, що на державному рівні слід обговорювати процес входження ТНК в Україну. Представники українських підприємств, міжнародних компаній, банків України, які знаходяться в полі інтересів, формування і реалізації спільної інвестиційної міжнародної стратегії, повинні мати можливість впливати на рішення по створенню дочірніх фірм і філіалів ТНК з метою ділового контролю. Українські фірми і фірми ТНК досліджують економічне середовище держави для отримання переваг діяльності в країні. Товаровиробники приймаючої країни повинні мати пріоритети у використанні сфер ринку продукції. Іноземний інвестор повинен оцінювати перенесення капіталу за кордон при нерівності стану з метою створення своєї ринкової ніші і прибутку. З метою забезпечення цінового балансування в напрямку

підтримки виробничих потужностей за кордоном ТНК входять в країну зі стратегічним напрямом довготривалого виробництва з передбаченням розширення в майбутньому. Незважаючи на великі витрати на впровадження вони планують отримати надмірні прибутки. Відомо, що надмірні прибутки тісно пов'язані з надмірними ризиками, зокрема – висока конкуренція національного виробництва. Міжнародні фірми широко використовують два найбільш відомі шляхи зниження ризиків міжнародної діяльності щодо закріплення на території приймаючої держави, це шляхи збільшення обсягів виробництва і якості продукції.

Також використання сучасних методів планування та контролю витрат дозволяє фірмам ТНК постійно контролювати рівень прямих витрат, утримувати постійні витрати на визначеному рівні, а перевищення рівня точки безбитковості дозволяє їм мати переваги фінансового характеру. Не можна не підкреслити, що виробництво в країні має переваги місцезнаходження: квоти, ціни, транспортні витрати, митні податки. Врахування умов економіки своєї країни дозволяє планувати мінімізацію зобов'язань споживачів та виробників у внутрішньому середовищі та глобальному масштабі. Але міжнародні організації вміють врахувати ризики «захвату» ринків конкретної продукції, проходять процес становлення та надалі розвиваються.

Великі міжнародні корпорації діють через дочірні підприємства і філії в різних країнах світу по єдиній науково-виробничій стратегії, яка забезпечена професійними науковими, виробничими, економічними, фінансовими, маркетинговими розробками, що забезпечує науково обгрунтовану динаміку розвитку завдяки поліпшенню конкурентних параметрів діяльності.

Ми вважаємо, що ТНК за своїм змістом відноситься до явищ інноваційної властивості. Суть ідеології і політики ТНК полягає у нав'язуванні виробництву інших країн своїх умов вільного руху капіталів, товарів, послуг і робочої сили, доступу до джерел сировини через усунення національних бар'єрів.

Використання наукових основ в діяльності ТНК надає можливість створювати стандартні дії та стратегії. ТНК погоджується навіть на великі витрати на реалізацію високовартісних наукових досліджень, результати яких не завжди придатні для практики. Вони доцільно розподіляють ці витрати і ризик фундаментальних, прикладних та конструкторських ідей та розробок у сфері виробництва. Тому найбільші прагнення ТНК пов'язані із розвитком і стабілізацією виробництв наукомісткої сфери господарювання, такими як: електроніка, мікропроцесорне виробництво, біотехнологія, хімічна промисловість та інші.

Поступовий розвиток міжнародної компанії пов'язаний із принциповими діями: від трудомістких виробництв до наукоємних. Основна модель розвитку ТНК: трудомісткість → капіталомісткість → наукоємність.

Транснаціональні корпорації використовують активно сучасний інноваційний напрямок розвитку господарюючих суб'єктів, що дає можливість диверсифікації виробничої діяльності, проєктування і реалізації інноваційних проєктів, удосконалення технологій, підвищення управлінської кваліфікації й компетенцій. Результатом інноваційної політики є підвищення якості і зниження собівартості, а слід за цим - низька ціна на продукцію.

Відомо, що інновації потребують більших витрат ніж традиційна продукція на перших етапах інноваційної моделі, тому для зниження негативного впливу цього явища в ТНК розподіляють навантаження виробництва нової продукції і використовують систему «директ-костинг».

Вплив ТНК на динаміку світового економічного розвитку має основні три позиції: контроль міжнародного руху капіталу та прямих іноземних інвестицій; пріоритети у впровадженні і виробництві інноваційних продуктів; оцінка конкурентоспроможності економіки на світовому ринку товарів й послуг.

Головне завдання ТНК, як будь-якого підприємства визначити ефективний шлях розвитку, тобто сформуванню стратегію. Вибір і формування стратегії є складним й багатовекторним процесом. До основних стратегічних напрямків, що сьогодні актуальні для українських реалій є такі: збільшення прибутку корпорації на внутрішньому і зовнішньому ринках; вихід на ринок через створення переробних підприємств і продаж готової продукції з метою покриття значної ніші ринку; доцільне використання підприємствами специфіки функціонування економіки країни, яка обумовлена географічним розташуванням.

Значну роль у розташуванні закордонних філій і підприємств ТНК відіграє приймаюча держава. Вона, шляхом укладання політичних, економічних, торговельних міжнародних угод, забезпечує необхідне ділове середовище і ринки збуту для товарів ТНК.

Ми вважаємо, що входження і діяльність ТНК в Україні насамперед повинне розцінюватися з позицій наслідків, як позитивних, так і негативних, у взаємовідносинах ТНК і приймаючої держави, тобто необхідно насамперед виходити з національних інтересів нашої країни. Якщо сформована спільна взаємовигідна економічна політика ТНК і країни, то зростають економічні показники і ТНК, і національного господарства. Беззаперечно, на підприємствах приймаючої країни повинні швидше розповсюджуватися інноваційні технології, ресурсозберігаючі та новітні енергозберігаючі системи,

збільшуватися фінансова незалежність підприємств та посилюватися стабільність основної діяльності.

Деякі автори [7] не поділяють думку про доцільність відкриття кордонів держави для потужних закордонних компаній. Вони вважають, і ми поділяємо їх думку, що необхідно впроваджувати аналогічні конкурентоспроможні технології і товари з підтримкою держави, інвестиційних фондів, банківського капіталу на засадах пільгового фінансування, створювати бар'єри для входу іноземного капіталу у пріоритетні сфери національного господарства.

Ключові засади протекціонізму повинні бути реалізовані у регулятивних документах, що регламентують діяльність міжнародних корпорацій: участь держави в управлінні економікою; державне регулювання зовнішньої торгівлі з метою забезпечення позитивного балансу експорту/імпорту; збільшення багатства країни [11].

Цільова настанова на модернізацію соціально-економічної системи України передбачає необхідність за досить стислий термін успішно інтегруватися у світовий продуктивний простір і міжнародний ринок, змінити структуру експортованої продукції та послуг. Подальша оптимізація товарної структури експорту повинна плануватися у напрямку збільшення у структурі вивозу готової продукції, що забезпечить перевагу наукомісткої продукції над трудомісткою. Структура імпорту також повинна бути оптимізована у напрямку збільшення частки наукомістких товарів, особливо здатних підвищити енергоефективність виробничих процесів.

Модернізація і розвиток української економіки можливі при раціональній адаптації вже наявних досягнень та досвіду розвинених країн. Але, ми вважаємо, що розкриття потенціалу національної економіки має спиратися на політику протекціонізму.

Основною роботою засновника англійського протекціонізму Томаса Мена була праця «Багатство Англії у зовнішній торгівлі як принципи нашого багатства» [12]. Визначним є те, що політика протекціонізму забезпечує збагачення країни через захист вітчизняного ринку від іноземних товарів.

При аналізі теоретичних поглядів науковців виділяються такі політичні інструменти протекціонізму, як встановлення високого мита на імпорт готової продукції та зменшення мита на експорт продукції, обмеження та заборона вивозу вітчизняної сировини та продовольства. Вважаємо, що такий засіб захисту вітчизняних товаровиробників є штучним та має деякі недоліки. Недоліками, які притаманні Україні у сфері зовнішньоекономічної діяльності є прив'язування регуляторних дій до сьогоденної ситуації на внутрішньому ринку, тобто відсутність стратегічного підходу. Так, високе мито на імпорт готової продукції, аналогічну тій, що виробляють наші підприємства, в реальності не впливає на підтримання якості вітчизняної продукції, а навпаки сприяють ситуації, коли підприємства не зацікавлені у вкладенні коштів у системи якості, оскільки можна підвищувати ціну на товар всередині країни. Такі дії ведуть до дисбалансу внутрішнього товарного ринку.

Ми вважаємо, що потрібні паралельні заходи балансування захищених державою товарних ринків. Такими заходами можуть бути галузеве регулювання рівня якості і рівня цін. Введення регулятивних цінових обмежень на конкретні, найбільш важливі, споживчі товари змушує національного виробника встановлювати оптимальні ціни та займатися дослідницькими роботами з метою підвищення якості товару та розширювати типи заміників складових товару для зниження собівартості. Ці дії підприємств приведуть до поглиблення спеціалізації виробництва, підвищення ефективності і конкурентоспроможності на зовнішньому ринку.

Слід зауважити, що майже всі розвинені країни Європи у період становлення промисловості керувалися саме принципами протекціонізму [11]. Наша думка така, що ефективно реалізуючи наявні в країні порівняльні переваги у факторах і витратах виробництва і спираючись на низьку собівартість і розумний протекціонізм, Україна зможе не лише гармонійно впроваджувати в міжнародну глобальну економіку нові наукомісткі товари й технології, стати одним з солідних гравців світової торгівлі, але й суттєво змінити структуру свого експорту та імпорту у вигідний бік.

Україна сама може майже повністю забезпечити внутрішні потреби силами власних підприємств і не потребує створення аналогічних виробничих структур іноземного бізнесу на території країни. Крім того, майже 30% усієї виробленої в Україні продукції може вже сьогодні поставлятися на експорт використовуючи торговельні потоки національних компаній з формуванням транснаціональних стратегій. Фактично, великі компанії-трейдери, що будують переробні заводи і торгують готовою продукцією закладають в основу виходу на зовнішні ринки стратегії поглинання значного обсягу цільового ринку продуктів, найбільш затребуваних споживачами. Тобто, вигравши конкурентну боротьбу на ринках, традиційно зайнятих «сильними» іноземними виробниками, українські трейдери та виробники можуть претендувати й на інші ринкові ніші.

Для розвитку українських ТНК і дотримання національних інтересів держава повинна проводити досить обмежену політику міжнародного розширення виробництва та відкриття кордонів країни. Якщо розглядати діяльність ТНК на рику України, то слід відзначити, що основною тенденцією є створення спільних підприємств (СП) або укладання договорів франчайзингового лізингу. Але останнім часом створюються ТОВ, оскільки ця організаційно-правова форма є більш врегульованою ніж СП. Діяльність

ТНК на території України та форми її здійснення визначається відповідно до розділу III Закону України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР.

Особливістю сучасного історичного етапу розвитку економіки України є необхідність усвідомлення потреби у розробці стратегії інноваційного розвитку (модернізації) галузей, які відповідають світовим тенденціям, забезпечені внутрішніми ресурсами країни, мають значний досвід господарювання і потенціал розвитку.

Ми вважаємо, що основою сучасного етапу модернізації соціально-економічного розвитку України, особливістю її сировинних й переробних виробництв, є створення фінансово-стійких великих інтегрованих наукомістких підприємств. У цьому напрямку слід орієнтуватися на досвід інших країн (США, Південної Кореї, Японії, Китаю). В умовах глобалізації міжнародні корпорації є провідниками науково-технічного прогресу і зростання інтелектуалізації праці. Так, наприклад, сукупні витрати п'ятірки країн-лідерів (США, Японія, Великобританія, Німеччина, Франція) на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи перевищують сукупні витрати на ці цілі всіх інших країн світу. У той же час, сім провідних країн світу, володіючи базовими макротехнологіями, контролюють понад 80% ринку наукомісткої продукції. Успіх на ринку залежить від багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів, але результат діяльності підприємства багато в чому визначає вибір та здійснення політики, яка має напрям на найбільш повне задоволення потреб споживачів, персоналу, власників та суспільства [13]

Мотиви створення міжнародних корпорацій в Україні пов'язані із прагненням стабілізувати сферу збуту національної продукції, а також підвищення інноваційного рівня виробничо-технологічної сфери господарювання. Вплив ТНК на інноваційну сферу є незаперечним, він пов'язаний із економією витрат і економічною безпекою виробничої сфери. Нові технології і впровадження наукомісткої продукції потребують значних витрат капіталу, що може бути відчутним навіть для таких великих структур, як ТНК. Але ТНК володіють перевагами у тому, що їх фірми покликані розділяти з корпорацією ризики впровадження інноваційних проектів [14]. Це ризики інноваційної моделі розвитку, тобто шляху від нових ідей й фундаментальних досліджень до сфери виробництва новинок. Це пояснює пріоритети діяльності мережі підприємств ТНК у країнах з високим ресурсним потенціалом і кон'юнктурними умовами, зокрема у таких галузях як електроніка та мікропроцесорне виробництво, біотехнології, створення й впровадження нових матеріалів і технологічних процесів, хімічна промисловість та інші наукомісткі сфери господарської діяльності.

Висновки

Активізація процесу інтеграції українських підприємств у великі міжнародні структури сьогодні є невідкладним завданням для держави. По суті такий процес відповідає ознакам науково-технічного прогресу, який забезпечує удосконалення форм менеджменту, підвищення технічного рівня і якості продукції, високий рівень конкурентоспроможності продукції. Міжнародна конкурентоспроможність держави та її фінансова незалежність дедалі все більше залежить від наявності і діяльності національних ТНК, як найважливіших суб'єктів сучасного світового господарства. Крім того, капіталовкладення ТНК, що базуються в економіці держави, стимулюють попит на вітчизняну продукцію.

Створення міжнародних компаній з українським капіталом, зокрема ТНК, дозволить захистити національні економічні і політичні інтереси, сприятиме подальшому розвитку національного господарства, інтернаціоналізації виробництва і капіталу, інтеграції України у світову економічну систему, її активну участь у глобальних трансформаційних процесах.

Список використаної літератури

1. Болгарова Н.К. Транснаціоналізаційні процеси в економіці України / Н.К. Болгарова, Т.М. Паневник // Бізнес Інформ. – 2013. – № 12. – С. 33–38.
2. Кочетков В. М. Розвиток українських ТНК як фактор росту економіки країни [Текст] / В. М. Кочетков // Ефективна економіка. – 2013. – № 10. – С. 55–60.
3. Мовсесян А. Транснаціональний капітал та національні держави / А. Мовсесян, С. Огнівцев // Світова економіка та міжнародні відносини. – 2011. – №2. – С. 56–57.
4. Eiteman D. K. Multinational Business Finance / D. K. Eiteman, A. I. Stonenil. – 11 ed. – Boston, San Francisco, New York : AW Publishing, 2007. – 701 p.
5. Пенська І.О. Особливості впливу ТНК на економічний розвиток України / І.О. Пенська // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2015. - № 3. - С. 114-124.
6. Іванова М.О. Вплив ТНК на розвиток економіки України: переваги та недоліки / М.О. Іванова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://duer.edu/uploads/vidavnitstvo14-15/10103.pdf>
7. Македон В.В. Формат взаємодії транснаціональних корпорацій та реального сектора національної економіки України / В.В. Македон // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2012. – № 1(5). – Т. 1. – С. 250–258.
8. Наумов О.Б. Стратегічні імперативи інституційного регулювання інноваційного розвитку промислового виробництва / О.Б. Наумов, Л.М. Наумова // Економічні інновації: Збірник

- наукових праць, випуск 64. - Одеса, 2017 – С. 224-229
9. Прохорова М.Е. Особливості та тенденції розвитку процесів транснаціоналізації в XXI столітті / М.Е. Прохорова // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). – 2015. – № 2. – С. 88–98.
  10. Молчанова Е. Взаємодія транснаціональних корпорацій з національними економіками на прикладі України / Е. Молчанова // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://library.fes.de/pdffiles/bueros/ukraine/09718.pdf>.
  11. Наумов О.Б. Розвиток текстильної промисловості та її сировинної бази: наукова монографія / О.Б. Наумов. – Херсон: Олді-плюс, 2004. – 396 с.
  12. Лортикян Э.Л. История экономических реформ: Мировой опыт второй половины XIX-XX вв. – Харьков: Консум, 1999. - 288
  13. Якубовський С.О. Вплив прямих закордонних інвестицій ТНК на світовий економічний розвиток. – Одеса: Астро Принт, 2009. – 87 с.
  14. Транснаціональні корпорації: Навч. Посібник / Рокоча В.В, Плотніков О.В., Новицький В.Е. та ін. – К.: Таксон, 2011. – 302 с.

References

1. Bolharova N.K. Transnatsionalizatsiyni protsesy v ekonomitsi Ukrayiny [Transnationalization Processes in the Economy of Ukraine]. Business Inform, 2013, no.12.pp. 33–38.
2. Kochetkov V.M. Rozvytok ukrayins'kykh TNK yak faktor rostu ekonomiky krayiny [Development of Ukrainian TNCs as a factor of growth of the country's economy]. Effective Economic, 2013, no. 10, pp. 55-60.
3. Movsesyan A. Transnatsional'nyy kapital ta natsional'ni derzhavy [Transnational capital and national states]. The World Economy and International Relations, 2011, no. 2, pp. 56-57.
4. Eiteman D.K. Multinational Business Finance. Boston, San Francisco, New York , AW Publishing, 2007. 701 p.
5. Pyens'ka I.O. Osoblyvosti vplyvu TNK na ekonomichnyy rozvytok Ukrayiny [Features of the influence of TNCs on the economic development of Ukraine]. Foreign Trade: Economics, Finance, Law, 2015, no.3, pp. 114-124.
6. Ivanova M.O. Vplyv TNK na rozvytok ekonomiky Ukrayiny: perevahy ta nedoliky [The influence of TNCs on the development of the Ukrainian economy: advantages and disadvantages]. Available at: <http://duep.edu/uploads/vidavnistvo14-15/10103.pdf>
7. Makedon V.V. Format vzayemodiyi transnatsional'nykh korporatsiy ta real'noho sektora natsional'noyi ekonomiky Ukrayiny [Format of interaction between multinational corporations and real sector of national economy of Ukraine]. Bulletin of the International Nobel Economic Forum, 2012, no 1(5), P. 1, pp. 250–258.
8. Naumov O.B. Stratehichni imperatyvy instytutsiynoho rehulyuvannya innovatsiynoho rozvytku promyslovoho vyrobnytstva [Strategic imperatives of institutional regulation of innovative development of industrial production]. Economic innovations, 2017, no.64. pp. 224-229
9. Prokhorova M.E. Osoblyvosti ta tendentsiyi rozvytku protsesiv transnatsionalizatsiyi v XXI stolitti [Features and tendencies of development of transnationalization processes in the XXI century]. Development Strategy of Ukraine (Economics, Sociology, Law), 2015, no. 2, pp. 88-98.
10. Molchanova E. Vzayemodiya transnatsional'nykh korporatsiy z natsional'nymy ekonomikamy na prykladi Ukrayiny [Interaction of multinational corporations with national economies on the example of Ukraine]. Available at: <http://library.fes.de/pdffiles/bueros/ukraine/09718.pdf>.
11. Naumov O.B. Rozvytok tekstyl'noyi promyslovosti ta yiyi syrovynnoyi bazy: naukova monohrafiya [Development of textile industry and its raw material base: scientific monograph]. Kherson, Oldi-plyus, 2004. 396 p.
12. Lortykyan É.L. Ystoryya ékonomycheskykh reform: Myrovoy opyt vtoroy polovyny XIX-XX vv. [History of economic reforms: World experience of the second half of the nineteenth and twentieth centuries]. Kharkov, Konsum, 1999, 288 p.
13. Yakubovs'kyu S.O. Vplyv pryamykh zakordonnykh investytsiy TNK na svitovyy ekonomichnyy rozvytok [Impact of TNCs' foreign direct investment on global economic development]. Odesa, Astro Prynt, 2009, 87 p.
14. Rokocha V.V, Plotnikov O.V., Novyts'kyu V.E. and others. Transnatsional'ni korporatsiyi [Transnational corporations]. Kyiv, Takson, 2011, 302 p.